

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבנ"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

ש"פ וירא, כ"ף מרחשון, ה'תשל"ו

יוצא לאור לש"פ וירא, כ"ף מרחשון, ה'תשפ"ד

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וארבע לבריאה

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ וירא, כ"ף מרחשון ה'תשפ"ט, הננו מוציאים לאור התוועדות ש"פ וירא, כ"ף מרחשון ה'תשל"ו, הנחה בלתי מוגה.

*

בתור הוספה — מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

ט"ו מ"ח, ה'תשפ"ד,
ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2023 by

LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • <http://www.lahak.org>

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5784 • 2023

Printed in the United States of America

נדפס בדפוס

CH Print & Ship

478 Albany Ave. Brooklyn N.Y. 11203

(718) 771-5000

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחי

בס"ד. שיחת ש"פ וירא, כ"ף מרחשון, ה'תשל"ו.

בלתי מוגה

א"ב. ההוראה¹ מהסיפור (שנתפרסם² ונדפס³) אודות בעל יום ההולדת, שבהיותו בן ד' או ה' נכנס אל זקנו הצ"צ בשבת פ' וירא⁴ ובכה מדוע אין הקב"ה נגלה אליו כמו שנגלה אל אברהם,

— ובהקדים, שאף ששיעור החינוך הוא בכל תינוק לפי חריפותו וידיעתו, כך, שלכאורה הרי זה סיפור מיוחד בנוגע לאדנ"ע שאינו שייך לכל ילד, הרי יש ענינים שאינם תלויים בדעת וכח הקטן, אלא קשורים עם גיל מסויים, שנקבע מלמעלה במ"ת (לא כמו לפני מ"ת, שכיון שהעבודה הגיעה רק עד שרש הנבראים, לכן נוגע רק שלימות הנברא, ולא נוגע כ"כ באיזה אופן נעשית העבודה, וכמו ביעקב שפעל ההמשכה דתפילין ע"י המקלות⁵; משא"כ לאחר מ"ת שההמשכה היא מהמאציל ב"ה, הרי זה לפי המדידות והשיעורים שנקבעו מלמעלה), כמו השיעור דבן י"ג למצוות⁶, ועד"ז בנוגע לחינוך, ש"בציר מבר שית"י (גם אם הוא בר דעת גדול ביותר) לא הגיע לשלימות החינוך —

אברהם" (יחזקאל לג, כד), ובנוגע לעצמו לא שייך הכנסת אורחים, וגם לא בנוגע לשרה, שחייב לזון אותה כו', וא"כ, הרי זה שייך רק בנוגע לערביים; ואעפ"כ, ע"י הכנסת אורחים ערביים פעל אברהם את פעולתה של מדת החסד דאצילות, כדאיתא בספר הבהיר (סקצ"א) שאמרה מדת החסד לפני הקב"ה מימי היות אברהם בארץ לא הוצרכתי לעשות מלאכי שהרי אברהם עומד ומשמש במקומי. (6) ולהעיר מב' הדעות אם למדים זה ממה שמצינו שכן י"ג נקרא בכתוב בשם איש, כמ"ש (וישלח לד, כה) "ויקחו גו' איש חרבו", או שזהו בכלל השיעורין דהלכה למשה מסיני, ונפק"מ להלכה, בנוגע לזמן חיוב בני"ג במצוות שלהם (ובמילא הרי זה נוגע גם לבנ"י, שנצטוו לכוף את כל באי העולם לקבל מצוות שנצטוו בני נח (רמב"ם הל' מלכים ספ"ח)) — אם הוא מבן י"ג שנה, או שתלוי בכל אחד לפי טבעו ומצבו (ראו לקו"ש חט"ו ע' 291. וש"נ).

(7) כתובות נ, א. וש"נ.

(1) שנעשית בדוגמת "הגזירות והתקנות והמנהגות" ש"מצוה לשמוע להן, והעובר על כל אחד מהן עובר בלא תעשה" (רמב"ם ריש הל' ממרים); והיא גם נתינת כח, כי, "צדיקים דומין לבוראים" (ב"ר פס"ז, ח. רות רבה פ"ד, ג. ועוד), ש"איני מבקש כו' אלא לפי כחן" (תנחומא נשא יא. במדבר פ"ב, ג).

(2) ראה תו"מ — רשימת היומן ע' רעו. וש"נ (נעתק ב"היום יום" ט חשון).

(3) וידוע פתגם הצ"צ שדבר שבא בדפוס הוא הוראה לדורות (אג"ק אדמ"ר מוהרי"צ ח"ב ע' שפב).

(4) אם בגלל שבאותה שנה חל יום הולדתו בשבת, או שהי' זה השבת שלפני יום ההולדת.

(5) ועד"ז ביצחק ע"י עבודתו בחפירת בארות — אף שמדובר אודות בארות כפשוטם בארץ פלשתים; ועד"ז באברהם ע"י עבודתו בהכנסת אורחים — אף שמדובר אודות ערביים, שהרי אז לא הי' שייך הענין בהכנסת אורחים באופן אחר, כיון ש"אחד הי'

שעי"ז נפתח צינור חדש בענין החינוך, שאפילו לפני גיל חינוך יכולים לפעול אצל ילד קטן (שמטבעו צריך לזרו אותו בדברים שהם אהובים אצלו לקטנות שניו) שתהי' לו תשוקה עד כדי כבי"8 שהי' יתגלה אליו (ואם רואים ילד יהודי שלא איכפת לו הדבר, הרי זה בגלל שהמתחך לא דיבר בזה דברים היוצאים מן הלב⁹).

וההוראה ממענה הצ"צ¹⁰, שכאשר יהודי צדיק בן צ"ט שנה מחליט למול את עצמו ראוי הוא שהקב"ה יתגלה אליו¹¹ — שעיי"ז נעשה פתיחת הצינור¹² שכל אחד יכול להגיע לענין ד"וירא¹³ אליו ה"14¹⁴, עיי"ז שמחליט

האריז"ל), שלאחרי שהוא המשיך השגה זו באויר העולם, אזי יכול כבר מישהו אחר להגיע לזה ללא יגיעה כו' (ראה כש"ט סרניו, ובהערות וצינונים לשם).

13) ריש פרשתנו.

14) גם ללא הקדמת שלימות העבודה במשך צ"ט שנים (כמורגש בכך שענין המילה שהי' אצל אברהם בגיל צ"ט שנה, נעשה לאחרי מ"ת אצל כל אחד מישראל בהיותו תינוק בן שמונה ימים*) — ככל הענינים שלאחרי מ"ת שהם בנקל יותר ואעפ"כ פועלים יותר מכמו לפני מ"ת**, ולדוגמא: עבודת אברהם בהכנסת אורחים כו' היתה באופן ד"הלוך ונסוע הנגבה" (לך לך יב, ט), לפעול פעולת מדת החסד דאצילות (כנ"ל הערה 5), ולאחרי כל זה הגיע רק רק שורש הנבראים, ואילו לאחרי מ"ת, כשיהודי פשוט נותן פרוטה לצדקה ה"ה ממשיך מבחי' המאציל שלמעלה משרש הנבראים.

(* נזכר גם אודות החקירה אם חיוב מילה הוא על הלב, ורק בגלל היותו קטן הרי זה מוטל על האב, או שמלכתחילה החיוב הוא על האב — שזהו רק החזל מיצחק שנימוול לשמונה, משא"כ באברהם שמפורש בקרא שנצטווה בעצמו, ומה גם שגבי אברהם לא הי' שייך שם ציווי לאב שהי' תרח.

(** דאף שהנתינת כח לעבודה שלאחרי מ"ת היא מעבודת האבות, כיודע בענין מעשה אבות סימן לבנים (ראה תנחומא לך לך ט. ב"ר פ"מ, ו) — הרי זה באופן שיפה כח הלב מכח האב (שבועות מח, טע"א. וש"ט), שאף שבא מכח האב, הרי זה יפה יותר מכח האב.

8) היינו, שזהו ענין שנוגע ואיכפת לו באמת, שאינו יכול לחזור ולשקוע במשחקיו ("פארשפילן זיך") ולשכוח ממנו, ועד שזהו ענין שלמעלה מהגבלת כלי מוחו כו'.

ולהעיר, שאעפ"כ שאצל ילד קטן קל ביותר לפעול ענין של כבי", מצד קטנות המוחין שלו — הרי זה ע"ד הענין ד"בכל מאדך" (ואתחנן ו. ה. וראה תו"א מקץ לט, רע"ג), מאד שלך (אעפ"כ שאצל מישהו אחר הרי זה עדיין מדידה והגבלה), שמעורר וממשיך בחי' מאד של אדם העליון.

9) ולכן צריך לחזור ולדבר בדברים היוצאים מן הלב פעם אחר פעם, ועד "הוכיח תוכיח .. אפילו מאה פעמים" (כפי שמתחילה אגרת הקודש שנדרסה בסיוע ספר התניא ע"י בני הגאון המחבר), ובאופן שהתוכחה בפעם המאה היא באותו אופן כבפעם הראשונה, כמובן מזה ששניהם נלמדים מאותו פסוק.

10) נוסף על ההוראה הנפלאה מזה גופא שבכיתו של אדני"ע עוררה את מענה הצ"צ שנעשה הוראה לדורות.

11) שהרי בודאי אין הכוונה לגרום לו עגמת נפש כו' ללא תועלת — כשידע שצריך תחילה להתייגע במשך יותר מצ' שנה, ורק אז יהי' ראוי כו'.

12) ולהעיר, שפעולת פתיחת הצינור היא לא רק בענינים סגוליים, אלא גם בעניני הבנה והשגה — כידוע הסיפור אודות הבית יוסף (ומסופר עדי"ו אודות כמה גדולי ישראל) שלאחרי שהתייגע ביותר בענין מסויים בתורה עד שהשיגו, ראה מישהו אחר שלא הי' בערכו כלל שלמד כך בפשטות, והיתה לו נפילת הרוח מזה, עד שאמר לו (המגיד, או

שגם בהיותו בדרגא נעלית בעבודת ה' צריך "למול" את עצמו¹⁵, ועי"ז יהי' הענין ד"וירא אליו ה"י¹⁶ גם אצל¹⁷ —
הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס¹⁸ בלקו"ש חט"ו ע' 129 ואילך.

ג. וה"בכ"ן מכהנ"ל בנוגע לפועל — גודל החובה שמוטלת על כל אחד לעסוק בענין החינוך.

וכפי שרואים בהנהגת רבותינו נשיאינו שהתמסרו להתעסקות בענין החינוך, החל מהבעש"ט, כידוע¹⁹ שלפני התגלותו הי' עוזר ("אָ באַהלפער") למלמד תינוקות והי' מדבר²⁰ ואומר עמהם אמן יהא שמי' רבא וכו' — שזהו תפקיד שבו מתעסקים עם קטני קטנים, ועד"ז אצל רבותינו נשיאינו עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר שהתמסרו לחינוך של ילדי ישראל²¹.

ובפרט בזמן הזה שלדאבוננו נתמעטו העוסקים בחינוך — יש לקיים הוראת חז"ל²² "במקום שאין אנשים השתדל להיות איש", כולל גם כשחושב שאינו שייך לענין החינוך וכו', שלכן יש צורך להדגיש "השתדל להיות איש", ולעסוק בענין החינוך.

ולהעיר, שמצות חינוך מוטלת אמנם על ההורים, אבל כאשר מאיזו סיבה שתהי' לא נתנו ההורים את החינוך הראוי, מוטלת החובה בזה על כל אחד מישראל, שכן, החיוב המוטל על ב"ד²³, הוא לא על ג' האנשים שהם חברי הב"ד, אלא בתור באי כחם של כל הקהילה, אנשי העיר או בני המדינה, כך, שהחיוב הוא על כל אחד מישראל.

ומה שפלוני טוען שאינו פנוי לעסוק בחינוך בגלל שצריך לעסוק בענינים אחרים שעומדים ברומו של עולם — אין לו לסמוך על עצמו,

ולגרום לו הצלה וישועה (ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ד).

18 בשילוב שיחת ש"פ וירא תשל"ז.

19 ראה כש"ט בהוספות סרפ"ח ואילך. וש"נ.

20 באופן דיבורו של הקב"ה — שהרי "צדיקים דומין לבוראם" — שחשיב מעשה (ראה שבת ק"ט, ב. ב"ר פ"ג, ב. פמ"ד, כב).

21 ראה גם תו"מ חע"ג ע' 214. וש"נ.

22 אבות פ"ב מ"ה.

23 ראה אנציק' תלמודית (כרך טז) ערך חנוך ס"ב (ע' קסז). וש"נ.

15 והרי ענין המילה הוא לא רק שניתוסף שלימות באבר אחד, אלא כמ"ש (לך לך יז, א) "והי' תמים", שעיי"ז נעשית תמימות בכל ענינו.

16 אם באופן ש"איהו חזי" או עכ"פ באופן ש"מולי' חזי" (ראה מגילה ג, א. וש"נ).

17 וכאשר ניתוסף גילוי אור אלקי אצל יהודי אחד, הרי זה פועל שניתוסף גילוי אור בכל העולם, לבטל את חושך העולם (שנדחה אפילו ע"י מעט אור), ולהכריע את העולם כולו (שמצד עצמו הוא שקול) לכף זכות,

כיון שהוא משוחד כו', אלא צריך לשאול אצל הרב מה יותר חשוב, ובינתיים, עליו להתנהג באופן של ספיקא לחומרא²⁴, כיון שזהו ענין של פיקוח נפשות, שבו צריך להחמיר גם על ספק וספק ספיקא כו'²⁵.

ויש לעשות זאת מתוך שמחה, שפורצת גדר²⁶ — החל מהגדרים שלו, שמכניס את עצמו ומסתגר בד' אמותיו, ולא מוכן לצאת ולפעול כו', באמרו, שזהו דבר חדש, שלא עשאו במשך חמשים שנה, ומדוע יעשה זאת עכשיו... הנה השמחה תפרוץ את גדריו, שיהי' אצלו הענין ד"לך לך מארצך וממולדתך גו'²⁷, שקאי על הרצון והרגילות שלו וכו'²⁸, ולצאת ולפעול בענין החינוך; ועד"ז בנוגע לפריצת הגדרים של אלו שמסביב לילדים שצריך לחנכם (משא"כ בנוגע לילדים עצמם, שאצלם אין גדרים שצריך לפרוץ אותם, שהרי הם במעמד ומצב של "הבל שאין בו חטא"²⁹, ואם רק יתעסקו עמהם באופן המתאים, בודאי שסוכ"ס יגיע לאוצרות היקרים שטמונים בכל אחד מהם (כתורת הבעש"ט³⁰ על הפסוק³¹ "כי תהיו אתם ארץ חפץ"), להוציאם מן ההעלם אל הגילוי).

ועי"ז פועלים את ענין הגאולה — שהרי "אין בן דוד בא עד שיכלו כל נשמות שבגוף"³², כך, שלידתו של כל ילד יהודי מקרבת כבר את הגאולה, ועאכו"כ כשניתוסף גם ענין החינוך להתנהג באופן המתאים ל"צבאות ה'"³³, שהולכים יחד עמהם, "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"³⁴, "קהל גדול ישובו הנה"³⁵, לקבל פני משיח צדקנו, בקרוב ממש.

* * *

ד. מאמר (כעין שיחה) ד"ה כי ידעתיו וגו'.

* * *

ה. כרגיל לבאר פירוש רש"י בפרשת השבוע, ובפרט בהמשך להמדובר במאמר³⁶ על הפסוק³⁷ "כי ידעתיו" (שמיוסד על המאמר דשנת

(30) ראה כש"ט בהוספות סנ"ז. וש"נ (נעתק ב"היום יום" יז אייר).

(31) מלאכי ג, יב.

(32) יבמות סב, סע"א. וש"נ.

(33) בא יב, מא.

(34) שם יו"ד, ט.

(35) ירמי' לא, ז.

(36) לעיל ע' ... ואילך.

(37) פרשתנו יח, יט.

(24) ראה עירובין לה, ריש ע"ב.

(25) ראה יומא פג, א ואילך.

(26) ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך.

ועוד.

(27) ר"פ לך לך.

(28) ראה המשך תרס"ו ע' סז [צ]. ס"ע.

שצו ואילך [ע' תקכד]. ועוד.

(29) שבת קיט, ב. הלי' ת"ת לאדה"ז פ"א

ה"ג.

תרס"ו³⁸) אודות החילוק בין פירוש רש"י לפירוש התרגום, שהתרגום מפרש "ארי גלי קדמי", שהו"ע הרצון, ואילו רש"י מפרש "לשון חיבה", שהו"ע התענוג שלמעלה מרצון — שבזה מודגשת המעלה שבפירוש רש"י.

על³⁹ הפסוק⁴⁰ "ויאמרו אליו אי' שרה אשתך גו'", מעתיק רש"י התיבות "ויאמרו אליו", ומפרש: "נקוד על אי"ו שבאליו, ותניא⁴¹ רבי שמעון בן אלעזר אומר, כל מקום שהכתב רבה על הנקודה אתה דורש הכתב וכו', וכאן הנקודה רבה על הכתב אתה דורש הנקודה, שאף לשרה שאלו אינן אברהם. למדנו⁴² שישאל אדם באכסניא שלו לאיש על האשה, ולאשה⁴³ על האיש"⁴⁴ (ואח"כ ממשיך רש"י: "בב"מ אומרים כו", כדלקמן ס"ו).

ואינו מובן:

(א) פירוש רש"י הוא לכאורה רק על תיבת "אליו" ("נקוד על אי"ו שבאליו") — ולמה מעתיק גם תיבת "ויאמרו"?

(ב) רש"י מביא שם בעל המאמר רק במקום שהדבר מוסיף בהבנת הענין. וא"כ, איזו תוספת הבנה באה באמרו שכלל זה ("כל מקום שהכתב כו") אמר רשב"א?

(ג) כיון ש"כל מקום שהכתב רבה על הנקודה אתה דורש הכתב" — אין צורך אף פעם להרבות נקודות עד שתהי' "הנקודה רבה" (בכדי לדרוש האותיות המנוקדות), אלא די לנקוד את מיעוט האותיות שאינן נדרשות, שאז דורשים את שאר האותיות⁴⁵?

בנדוד^ד: בכדי לידע שיש לדרוש את אותיות אי"ו — הי' די שתהי' נקודה רק על הלמ"ד, ואז היו דורשים את אותיות אי"ו מצד הכלל

43) ברא"ם כאן לא גריס תיבות אלו. אבל ראה חדא"ג מהרש"א ב"מ פז, א. ובארוכה מפרשי רש"י כאן.

44) מ"ש רש"י "למדנו... על האיש" — אינו מב"ד, כ"א מב"מ (שם): "חני כו' לימדה תורה ד"א שישאל אדם באכסניא שלו", אלא שבב"מ לא נזכר "לאשה על האיש" — ראה תוד"ה למה ב"מ שם. ובארוכה מפרשי רש"י (רא"ם, יריעות שלמה (מהרש"ל), דברי דוד ועוד) כאן.

45) כקשיית המפרשים (ובנמוקי ב"מ שם: "מקשין העולם").

38) המשך תרס"ו ע' סח [צא].

39) מכאן עד סוסי"ט הוגה בשעתה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ולקראת ש"פ וירא תשל"ז הוגה עוה"פ ונדפס בלקו"ש השבועי (ואח"כ בלקו"ש חט"ו ע' 110 ואילך). במהדורא זו נדפסה השיחה כפי שהוגהה בשעתו, ושולכו בה כל הענינים שניתוספו בלקו"ש, ועוד איזה ענינים ממענה כ"ק אדמו"ר שליט"א בכתי"ק.

40) פרשתנו יח, ט.

41) ב"ר פמ"ח, טו.

42) וכן בכ"מ. ועד"ז (שם, ה) "מגיד", ובפסוק אחד לפ"ז (שם, ח) "מכאן".

שכ"שהכתב רבה על הנקודה אתה דורש הכתב", וא"כ מהו הצורך בניקוד על ג' אותיות?

ד) אברהם ה' ביחד עם המלאכים במשך כל הזמן, וא"כ, איך שייך שישאלו "איו (אברהם)?"

ה) (נוסף על השאלות שמתעוררות על אתר, יש גם שאלה שמתעוררת מפירוש רש"י לאח"ז): על הפסוק⁴⁶ "ולא ידע בשכבה ובקומה", מפרש רש"י: "ובקומה .. נקוד לומר שבקומה ידע". ומכאן מוכח שהניקוד בא לעקור את התיבה⁴⁷, ואיך יתאים זה עם הכלל שאומר רש"י כאן שכאשר "הנקודה רבה על הכתב אתה דורש הנקודה"?

ו. וממשיך רש"י (באותו ד"ה): "בב"מ⁴⁸ אומרים יודעים היו מלאכי השרת שרה אמנו היכן היתה, אלא להודיע שצנועה היתה, כדי לחבכה על בעלה. אמר ר' יוסי בר חנינא, כדי לשגר לה כוס של ברכה". ואינו מובן:

א) (יודעים היו .. כדי לחבכה .. כדי לשגר לה כו"ו" הוא ביאור לא על "נקוד על אי"ו", אלא) על שאלת המלאכים "אי שרה אשתך", וא"כ, ה' רש"י צריך לפרש זאת בד"ה בפני עצמו, ולא בהמשך לפירושו "נקוד על אי"ו"?

והקושיא היא גדולה יותר: ההתחלה "שאף לשרה שאלו כו"ו" היא לכאורה ענין של היפך הצניעות, ונמצא, שמה שמביא רש"י מב"מ "שצנועה היתה" הוא בסתירה לכך ש"אף לשרה שאלו כו"ו". ורש"י כותב שני הענינים בהמשך זה לזה?

ב) לשם מה ציין רש"י ש"יודעים היו כו"ו" נאמר בב"מ?

ג) לשם מה אומר רש"י ש"כדי לשגר כו"ו" — אמר ריב"ח⁴⁹?

ד) מפני מה הוצרכו המלאכים לשגר לשרה מכוס של ברכה שלהם — ובפרט שזהו לכאורה ענין של היפך הצניעות — הרי אברהם ה' יכול ליתן לה מכוס של ברכה שלו?

ה) נאמר לפנ"ז⁵⁰ שאברהם נתן להם "חמאה וחלב וכן הבקר" — אבל לא נזכר שנתן להם יין. וא"כ, מהיכן הגיע יין?! ובפרט שרש"י אומר בפשיטות שהוצרכו לשגר מכוס של ברכה?

49) ובפרט שמשמ"ט שם בעל המאמר

46) פרשתנו יט, לג.

47) ראה בארוכה לקמן ס"ט (ובהערה ד"לחבכה כו"ו).

50) יח, ח.

67).

48) שם.

(ו) רש"י מפרש ג' טעמים על שאלת המלאכים "אי שרה גו":
 (א) "שישאל אדם באכסניא שלו לאיש על האשה", (ב) "להודיע שצנועה
 היתה כו'", (ג) "כדי לשגר לה כו'". ואינו מובן: מהו הצורך בג' טעמים
 — למה לא מספיק טעם אחד?

(ז) רש"י פירש כבר לעיל⁵¹ "לבשר את שרה".

[בתרגום יונתן ותרגום ירושלמי איתא שהמלאך בא לבשר לאברהם
 ששרה תלד בן, אבל רש"י אומר שבא "לבשר את שרה".

והכרחו של רש"י על זה — מובן בפשטות: אברהם כבר נתבשר
 לפני⁵² ששרה תלד בן, ולכן בהכרח לומר שהמלאך בא "לבשר את
 שרה"].

וא"כ, לאחר שרש"י אמר כבר לפני⁵³ "לבשר את שרה" — הרי
 מובן בפשטות שהשאלה "אי שרה אשתך" היא בכדי לבשר לה [וכמ"ש
 מיד לאח⁵³ "ויאמר גו' והנה בן לשרה אשתך ושרה שומעת גו'"]. וא"כ,
 מדוע הוצרך לומר טעמים (וטעמים אחרים) על שאלתם "אי שרה
 אשתך" — בה בשעה שטעם הדבר מובן בפשטות?

(ח) ג' הטעמים שהביא רש"י — הם טעמים נפרדים שאינם שייכים
 זה לזה,

[ויתירה מזה: הטעם "שישאל אדם באכסניא כו'" והטעם "כדי
 לשגר כו'" הם בסתירה (לכאורה) לטעם "להודיע שצנועה היתה": כי
 בטעם "שישאל אדם באכסניא" אומר רש"י (לא רק "לאיש על האשה",
 אלא גם) "לאשה על האיש", שלכן "אף לשרה שאלו כו'" — שזה
 לכאורה בסתירה לכך "שצנועה היתה"⁵⁴; וגם "לשגר לה כוס של ברכה"
 הוא לכאורה היפך הצניעות⁵⁵],

ומדוע כותב רש"י ג' טעמים נפרדים [ובפרט טעמים סותרים]
 בהמשך אחד (ללא הקדמה "דבר אחר" וכיו"ב)?

והקושיא היא גדולה יותר: במסכת ב"מ⁵⁶ איתא (לגרסתנו) "כדי
 לחבבה כו' ריב"ח אמר כדי לשגר כו'", והרי הלשון "ריב"ח אמר" (שם
 בעל המאמר קודם תיבת אמר) מורה⁵⁶ שריב"ח חזק על הטעם "כדי
 לחבבה כו'". ואילו רש"י משנה וכותב "אמר ריב"ח", שלשון זה ("אמר"
 לפני ריב"ח) מורה⁵⁶ ש"כדי לשגר כו'" בא בהמשך ל"כדי לחבבה"?

55) כנ"ל בקושיא הדי'.

56) ראה שדי"ח כללים (ח"א ע' מט וח"ז

ע' א'תעה ואילך). וש"נ.

51) שם, ב.

52) לך לך יז, טז. יט. כא.

53) יח, יו"ד.

54) כנ"ל בקושיא הא'.

ואע"פ שמתמא מצא רש"י גירסא כזו — אינו מובן: מדוע בוחר רש"י גירסא בלתי רגילה?

ז. הביאור בכל הנ"ל:

מה שהוקשה לרש"י במ"ש "ויאמרו אליו" הוא:

בפשטות קשורה השאלה "אי שרה אשתך" עם "לבשר את שרה"⁵⁷. ולכן קשה מ"ש "ויאמרו" לשון רבים: הבשורה לשרה היתה רק ע"י מלאך אחד [כפי שמדייק רש"י לפנ"ז⁵¹ "אחד לבשר את שרה". ולכן נאמר בפסוק שלאח"ז⁵³ "ויאמר שוב אשוב גוי והנה בן לשרה אשתך" — "ויאמר שוב אשוב" בלשון יחיד], וא"כ מדוע נאמר כאן "ויאמרו" לשון רבים, היינו שכל (ג') המלאכים שאלו "אי שרה"?

[ועפ"ז מתורץ מה שרש"י מעתיק גם תיבת "ויאמרו" — כיון שבא לפרש מדוע נאמר "ויאמרו" לשון רבים].

ועל זה מתרץ רש"י "למדנו שישאל אדם באכסניא שלו לאיש על האשה" — שהסיבה לכך שכל המלאכים שאלו "אי שרה אשתך" היא בגלל שצריך לשאול באכסניא לאיש על האשה.

וכיון שממ"ש "ויאמרו" (לשון רבים) מוכרח "שישאל אדם באכסניא כו" — הרי זה מכריח לומר שכאן עכ"פ הניקוד (על "איו" שב"אליו") שייך לפשוטו של מקרא⁵⁸, אע"פ שבכמה מקומות⁵⁹ לא מפרש רש"י את הניקוד⁶⁰, דכיון שצריך לשאול באכסניא (כולל גם "לאשה על האיש"⁶¹), צ"ל "שאף לשרה שאלו איו אברהם".

והשאלה⁶² איך שייך שישאלו "איו אברהם", הרי אברהם הי' יחד עמהם — לא צריך רש"י להבהיר, כיון שמובן מעצמו: בשעה ש"אל הבקר רץ אברהם"⁶³ וכשדיבר עם ישמעאל "לחנכו במצוות"⁶⁴ — רגעים אחדים אלו ניצלו המלאכים לשאול "איו אברהם".

ח. אך עדיין אינו מובן:

(60) ע"ד חסר שבמקרא שרש"י מפרשו רק במקום שנוגע לפש"מ (פרשתנו יח, א. יט, א. ועוד). — ראה לקו"ש חכ"ט ע' 52 ואילך. וש"נ.

(61) אבל להעיר מפרש"י ב"מ שם ד"ה באכסניא: "אשת אושפיו".

(62) הד' דלעיל ס"ה.

(63) יח, ז.

(64) פרש"י שם.

(57) כנ"ל ס"ו בקושיא הז'.

(58) היינו, שבהניקוד בא הכתוב לרמז הענין ד"ישאל אדם באכסניא שלו כו", שע"ז מתורץ מש"נ "ויאמרו" לשון רבים.

(59) לך לך טז, ה. ועוד*.

(* מס' סופרים פ"ו ה"ג, אדר"נ פל"ד, ד: עשר נקודות בתורה כו".

"שישאל אדם באכסניא" פירושו בפשטות ע"ד שאלת שלום⁶⁵, לשאול בשלומה, כך, שאין נפק"מ כלל היכן היא נמצאת, וא"כ מדוע שאלו המלאכים "אי" שרה?"

ועל זה ממשיך רש"י "בב"מ אומרים .. כדי לחבבה .. כדי לשגר כו" — שזה שהמלאכים ביטאו את ה"לשאול באכסניא" בלשון "אי" שרה" הי' "כדי לחבבה כו" ו"כדי לשגר כו"⁶⁶.

ט. ובוזה שמביא רש"י מב"מ "להודיע שצנועה היתה" — מתרץ שאלה נוספת:

תיבה (או אות) שיש עלי' ניקוד — מורה שתיבה (או אות) זו שונה מתיבות אחרות. במה מתבטא השינוי? — אי אפשר לומר (ע"ד הפשט⁶⁷) שהניקוד בא למחוק את התיבה לגמרי, דא"כ, למה נכתבה תיבה זו בכלל?! ובהכרח לומר שהניקוד מחליש את התיבה⁶⁸, וכפי' רש"י על "וישקוהו"⁶⁹: "נקודה זו לומר שלא נשקו בכל לבו"; ועד"ז הפירוש השני "נשקו בכל לבו" — לא נשיקת עשו ש"הלכה" ש"עשו שונא ליעקב", או יתירה מזו, שהניקוד עוקר (ממקומו, או עכ"פ מחיבורו, כמו "נעקרה האבן"⁷⁰) את התיבה — כפי' רש"י על "ולא ידע בשכבה ובקומה"⁶⁶, שהניקוד על "ובקומה" בא לומר ש"בקומה ידע", אבל, כנ"ל, אינו עוקר לגמרי:

בהמשך למ"ש "ולא ידע בשכבה ובקומה" — מסופר בכתוב⁷¹: "ויהי ממחרת גו' נשקנו יין גם הלילה גו'". ואינו מובן: כיון ש"בקומה ידע", לא הוצרך להיות "נשקנו יין"? אלא הביאור בזה, דמה ש"בקומה ידע" — רק לוט ידע, אבל בנות לוט סברו שגם "בקומה" לא ידע, ולכן אמרו "נשקנו יין".

י. ומזה מובן בנוגע לעניננו — הניקוד על אי"ו שב"אליו": כיון שהאותיות אי"ו מנוקדות, הרי זה מורה שהשאלה "אי (אברהם)" לא היתה בתוקף כל כך.

נמוק"י ב"מ שם. ובארוכה — מפרשי רש"י (גו"א, לבוש, דברי דוד, ס' הזכרון ועוד) כאן. ועוד.

68 ראה גם לקו"ש ח"ח ע' 62.

69 וישלח לג, ד.

70 זבחים כד, א.

71 יט, לד.

65 וראה רש"י ב"מ שם ד"ה על ידי (וכ"ה בשו"ע אה"ע סכ"א ס"ו). ופליג על התוספות שם.

66 וכן פירש בבאר מים חיים (לאחי המהר"ל) כאן.

67 ע"ד ההלכה — ראה פרש"י פסחים צג, ב ד"ה נקוד. ב"מ שם ד"ה למדה. וראה

ועפ"ז מתורץ⁷² מה שהניקוד הוא על ג' אותיות — אע"פ שגם אם הניקוד הי' רק על הלמ"ד היינו דורשים את אותיות אי"ו (כי "כל מקום שהכתב רבה על הנקודה אתה דורש הכתב") — כי מזה שהניקוד הוא על אותיות אי"ו, יודעים, שהשאלה "איו אברהם" לא היתה בתוקף כ"כ⁷³ [ועד"ז הוא בכל מקום שהנקודה רבה].

במה מתבטאת החלישות בשאלה "איו אברהם"⁷⁴? — הרי זה מובן ממה שמביא רש"י מב"מ "להודיע שצנועה היתה": כיון ששרה היתה צנועה — הרי מובן, שהשאלה "איו אברהם" ששאלו המלאכים אצל שרה היתה לא באופן של פרסום וגילוי, כי אם באופן של צניעות⁷⁵. ועפ"ז מובן, שמה שמביא רש"י מב"מ "להודיע שצנועה היתה" — לא זו בלבד שאינו בסתירה לכך "שאף לשרה שאלו איו אברהם"⁷⁶, אלא אדרבה: עי"ז מבואר הניקוד על אותיות אי"ו.

יא. הטעם שבפירושו "יודעים היו כו' להודיע שצנועה היתה" הקדים רש"י "בב"מ אומרים", הוא, לפי שהתחלה ו"תניא רשב"א אומר" איתא בבראשית רבה⁷⁷. ולכן אומר רש"י שמביא את ההמשך מב"מ דוקא, והדברים באים בהמשך ומשלימים זה את זה (ולא ששני הענינים שמביא רש"י בפירושו — "שאף לשרה שאלו כו'" (מהמדרש), ו"להודיע שצנועה היתה" (מגמרא ב"מ) — הם פירושים הפכים).

ולכן מקדים רש"י (בפירוש "יודעים היו כו' שצנועה היתה") "בב"מ אומרים" — שענין זה שבב"מ ("להודיע שצנועה היתה") "אומרים" (ולא שמוכרח בפש"מ) סתם — שמתאים אליבא דכולי עלמא, גם אליבא דרשב"א שאומר "שאף לשרה שאלו כו'"; וכן

72 קושיא הג' דלעיל ס"ה.

73 על השאלה אם אפשר להוסיף, שכיון שאותיות "אי"ו הם חלק מתיבת "אליו", מסתבר לומר שענין החלישות (שמרומז בניקוד) הוא (לא רק בשאלת "איו אברהם", אלא) גם ב"ויאמרו אליו אי' שרה", דכיון ש"יודעים .. היו היכן היתה", לכן גם השאלה "אי' שרה" שאמרו "אליו" אינה בתוקף כ"כ, ולכן תיבת "אליו" מנוקדת — בדוגמת הניקוד על "ובקומה", שהגם שהניקוד הוא רק על אות אחת, ה"ה מורה על חלישות כללות התיבה — ענה כ"ק אדמו"ר שליט"א: גירסתנו ברש"י: "נקוד", ולא "נקוד על וי"ו", ומשונה רש"י משבשים (נזיר כג, א).

74 במשכיל לדוד כאן כ', שהניקוד מלמד שלא שאלו בפועל, כ"א הוא רק רמז ולימוד ד"א לשאלו באכסניא כו' (דהאישי צריך לשאול אצל בעה"ב על שלום אשתו ואשה צריכה לשאול אצל אשת בעה"ב בשלום בעלה — ומתריך עפ"ז קושיית הרא"ם, עיי"ש) — אבל דוחק גדול לומר דמ"ש רש"י "שאף לשרה שאלו איו אברהם" הוא לא כפשוטו. וכמדובר כמ"פ שרש"י כתב פירושו בסגנון ברור לכן חמש למקרא.

75 ראה גם הגהת מהר"י כ"ץ בפענח וזא כאן.

76 ובקושיא הא' דלעיל ס"ו.

77 נסמן לעיל הערה 41. וראה הערה 44.

ש"להודיע שצנועה היתה" הוא גם אליבא דריב"ח שאומר "כדי לשגר לה כו'", לפי שגם "לשגר לה" אינו בסתירה לכך ש"צנועה היתה" (כדלקמן סט"ו וט"ז).

יב. אבל הפירוש "להודיע שצנועה היתה כו'" אינו מספיק, כי: אברהם הרי ידע ששרה צנועה היא⁷⁸, ולהיותם מלאכים — ידעו שאברהם יודע זאת, וא"כ, למה הוצרכו להודיעו זאת? ונמצא ששאלתם היתה רק כדי לעורר חביבותה (שבלאו הכי) על בעלה⁷⁹. ולכן מוסיף רש"י, שהי' למלאכים טעם נוסף בדבר — "כדי לשגר לה כוס של ברכה".

אבל גם טעם זה לבדו אינו מספיק, דכיון ש"יודעים היו כו' היכן היתה", לא היו צריכים לשאול "אי' שרה"? — ולכן מבאר רש"י, שהאריכו בלשונם ושאלו "אי' שרה אשתך" כדי שאברהם יצטרך להשיב "הנה באהל" (שזה מדגיש "שצנועה היתה").

[ועפ"ז יובן מה שאיתא בב"מ שם "אלא מאי באהל כדי לחבבה כו'" — דלכאורה אינו מובן⁸⁰: הרי "באהל" הוא מענה אברהם, ולא שאלת המלאכים, ולמה אומר בגמרא "מאי באהל"? והביאור בזה: כוונת הגמרא ב"מאי באהל" היא לזה שהמלאכים האריכו בכדי שאברהם יצטרך לומר "באהל". ועל זה מקשה: מכיון ש"יודעים היו כו' ששרה אמנו באהל היתה" למה הוצרכו שאברהם יאמר להם "באהל"? ומתרץ: "כדי לחבבה כו'"⁸¹].

אך היות שאין זה מספיק (שהרי אברהם ידע שצנועה היא), לכן מוסיף רש"י "כדי לשגר לה כו'".

יג. עוד ענין בטעם "כדי לשגר לה כו'" לגבי הטעם "להודיע שצנועה היתה":

בענין ש"צנועה היתה" נוגע רק השלילה — שאינה במקום הגלוי, אבל לא נוגע החיוב ד"בָּאָהֶל" (ב' קמוצה, באוהל הידוע); משא"כ לפי הטעם "כדי לשגר כו'" נוגע החיוב — המקום שבו נמצאת, בכדי לדעת לאן "לשגר לה".

[ועפ"ז יובן הקשר ד"מאי באהל" (בב"מ שם) גם ל"כדי לשגר כו'"⁸²].

78) פרש"י לך לך יב, יא.

79) ראה גם עיון יעקב לע"י ב"מ שם.

80) וכקושיית הרי"ף לע"י שם. תורת כאן

ס"ק כ"ח.

81) וראה עד"ז בעץ יוסף לע"י שם.

82) ראה לעיל סי"ב — בחצ"ר.

יד. ומה שנקט רש"י בפשיטות שהי' להם כוס של ברכה — אע"פ שבפסוק לא נזכר שאברהם נתן להם יין⁸³ — מובן בפשטות: לעיל פירש רש"י⁶³ "ג' פרים היו כדי להאכילן ג' לשונות בחרדל". ולכאורה: מזה ש"ג' פרים היו" מוכח רק "להאכילן בג' לשונות", ומנא לי' לרש"י "בחרדל"? אך הדבר מובן בפשטות: כיון שאברהם הדר כל כך בהכנסת אורחים: "רץ גו' וימהר גו"⁶³, וגם שחט ג' פרים "כדי להאכילן ג' לשונות", הרי מובן בפשטות שהלשונות היו בתכלית העריכות — בחרדל, ואין צורך לפרש זאת בפסוק, כיון שאין זה ענין בפ"ע.

ועד"ז בנדו"ד: כיון שאברהם הצטיין בהכנסת אורחים, הנה מובן בפשטות שהסעודה היתה בשלימותה — מוכרח להיות גם כוס של ברכה.

טו. הטעם שהמלאכים הוצרכו לשגר לשרה מכוס של ברכה שלהם — אע"פ שלכאורה הי' אברהם יכול לשגר לה מכוס של ברכה שלו⁸⁴ — גם מובן בפשטות⁸⁵:

אברהם הי' בתכלית השלימות בהכנסת אורחים, עד שכל ענינו הי' רק לשמש את המלאכים — "והוא עומד עליהם (והמלאכים) ויאכלו"⁵⁰, ואילו הוא לא אכל⁸⁶, ולא הי' אצלו גם כוס של ברכה.

ועפ"ז מתורץ גם שבשיגור שרה מכוס של ברכה שלהם לא הי' ענין של היפך הצניעות — כי בכדי שיהי' לה כוס של ברכה לא היתה דרך אחרת מלבד לשגר לה מכוס של ברכה שלהם⁸⁷. ובפרט שלא נתנו בעצמם לשרה, אלא שיגרו לה ("לשגר").

טז. אמנם, הבן חמש למקרא (אם תלמיד ממולח הוא) יכול עדיין לומר שאעפ"כ אין זו צניעות — ולכן כותב רש"י "אמר ריב"ח כו"⁸⁸: ריב"ח אומר במס' ברכות⁸⁸ "שהאשה מכרת באורחין יותר מן האיש". ועפ"ז מובן, ששרה הכירה שהאורחים אינם אנשים פשוטים⁸⁹ — וקבלת כוס של ברכה מאנשים כאלו (שהם עכ"פ כמו מלאכים) אינה ענין של היפך הצניעות.

87 ופשוט שאברהם לא הי' יכול לשגר לה מכוס של ברכה של המלאכים, כמ"ש בגו"א כאן.

88 יר"ד, ב.

89 להעיר מרמב"ן כאן פסוק טו. אבל ראה לקו"ש ח"ה ע' 324 בדעת רש"י.

83 כקושיא הדי' דלעיל ס"ו.

84 כקושיא הדי' דלעיל שם.

85 וראא עוד תירוצים בדברי דוד וש"ח

כאן (ובחדא"ג ב"מ שם כ' דקושיא מעיקרא ליתא כי האורח הוא המברך, עיי"ש).

86 להעיר מפרש"י יתרו יח, יב.

יז. לאחרי כל הנ"ל חסר עדיין ביאור:

הן אמת שג' הטעמים אינם בסתירה זה לזה (ולכן אפשר לומר, שבאמירת "אי' שרה" התכוונו המלאכים לכל ג' הטעמים) — מ"מ, כיון שהם ג' טעמים נפרדים, מדוע כתבם רש"י בהמשך אהד⁹⁰ [ולא כבכל מקום שרש"י מביא כמה פירושים, שגם כאשר הפירושים אינם בסתירה זה לזה — כותב "דבר אחר" וכיו"ב]?

והביאור בזה:

רש"י מביא ג' טעמים (בהמשך אחד) מפני ששלשה מלאכים שאלו זאת — כל אחד בגלל טעם בפ"ע (ע"ד פירוש רש"י בתחלת הפרשה⁹¹, שאין מלאך אחד עושה שתי שליחות), כי כל טעם נוגע רק למלאך אהד⁹¹: לשגר הכוס של ברכה — די במלאך אחד (כפי שרואים בכל כוס של ברכה); גם כדי "לשאול באכסניא" די בכך שמלאך אחד ישאל בשם כולם; ועד"ז "לחבבה על בעלה".

יח. הביאור במ"ש רש"י שהכלל "כל מקום שהכתב רבה על הנקודה כו" אמר רשב"א:

הכלל שכשהנקודה רבה על הכתב "אתה דורש הנקודה", תוכנו [לא לשלול את הפירוש הפשוט, אלא] שנוסף על הפירוש הפשוט, שהאותיות המנוקדות הן חלק מתיבה שלימה, מורה הניקוד שבהם שהן גם (כאילו) תיבה בפני עצמה.

ונמצא, שבאותיות המנוקדות — ובנדוד: אותיות אי"ו — יש שני ענינים: א) חלק מתיבת "אליו". ובענין זה — אותיות אי"ו הן טפל בלבד, לפי שעיקר תיבת "אליו" [לאברהם] היא הלמ"ד⁹². ב) תיבה (ענין) בפני עצמה — "איו".

ועל זה שואל הבן חמש למקרא (אם הוא תלמיד ממולח): איך

90 ומ"ויאמרו (ג' מלאכים) אליו (לאברהם) מוכח שבאמירה זו יש ג' טעמים. בסגנון אחר: כל הכתוב "ויאמרו .. באהל" מיותר לכאורה (ובפרט שמפורש בכתוב שלאחריו ששרה הייתה בפתח שאחורי המלאך), וע"כ פרש"י שג' אמירות שבו — ה"ה מג' טעמים.

92 ע"ד דלפני זה (יח, ז): "ויתן אל הנער" — כמו ויתן להנער.

90 עיקר הקושיא הוא על ב' טעמים האחרונים שהם ב' פירושים שונים שבכ"א קושי שאין בהשני [משא"כ זה שרש"י מביא "בב"מ אומרים כו" בהמשך לפירוש הראשון, הוא מפני שהם ב' פרטים בהכתוב, כנ"ל ס"ח וסי"א].

91 ואף שיש לומר שמלאך אחד שאל "אי' גו" כדי לבשר את שרה — הרי הטעם "כדי לבשר כו" שייך להפסוק שלאח"ז (ומפורש בו, ולכן לא נזכר בפרש"י כאן).

יתכן שהאותיות המנוקדות (אי"ו) שהן "רבה על הכתב" — שהם (גם) ענין בפני עצמו — יהיו טפלות לאות אחת, ללמ"ד?

ושאלה זו מבהיר רש"י בכך שכלל זה (שכשהנקודה רבה על הכתב אתה דורש הנקודה) אמר רשב"א:

רשב"א אומר במס' ביצה⁹³: "ממלאה אשה כל התנור פת מפני שהפת נאפת יפה בזמן שהתנור מלא" — שאע"פ שצריכה ליו"ט רק פת אחת, מותר לה לאפות תנור מלא בפת, בכדי (למעט את חלל התנור, בכדי) שהפת הנצרכת ליו"ט תהי' נאפת יפה.

והיינו, שלפי רשב"א נעשית ריבוי פת טפל לפת אחת — ועד"ז בנדר"ד, שג' אותיות אי"ו טפלות ללמ"ד.

יט. מיינה של תורה שבפירוש רש"י:

בשעה שיהודי מתבונן בכך שהזמן שמקדיש לתומ"צ הוא בכמות עכ"פ זמן מועט, ורוב הזמן עוסק באכו"ש ושינה, עסק פרנסתו וכו', דברי הרשות — יכול הדבר לגרום הרגשת מועקה בלב, בחשבו אודות גודל ה"חלל", "מקום פנוי" מתומ"צ.

ועל זה באה ההוראה: אם דברי הרשות אלו הם "לשם שמים"⁹⁴, הרי אינם דברי הרשות אלא נעשים (טפל ל)תומ"צ. וכדוגמת "ממלאה אשה כל התנור פת כו'" — אע"פ שביו"ט מותר לעשות רק מלאכות שלצורך יו"ט — דכיון ש"כל התנור פת" הוא בכדי שהפת שלצורך יו"ט תאפה יפה, נעשית כולה פת של יו"ט, והחלל (התנור) ממולא לא בעניני חול אלא בעניני יו"ט.

בשעה שיהודי עוסק בדברי הרשות שלו לשם ענינים של תומ"צ, בכדי שהלחם דתורה יהי' נאפה יפה,

— וע"ד המבואר בלקוטי תורה⁹⁵ על הפסוק⁹⁶ "ואפו עשר נשים לחמכם בתנור אחד", שלחם התורה יהי' נאפה ב"חמימות (תנור) האהבה הבאה מהתבוננות של אחד" —

אזי נעשה — בלשון הרמב"ם⁹⁷: "עובד את ה' תמיד אפילו בשעה שנושא ונותן כו' ואפילו בשעה שהוא ישן כו' שינה שלו עבודה למקום, ברוך הוא",

96) בחוקתי כו, כו.

97) ה' דעות ספ"ג.

93) יז, א.

94) אבות פ"ב מ"ב.

95) בחוקתי מח, ג.

עובד "בכל מעשיך"⁹⁴ ו"בכל דרכיך"⁹⁸, גם עם ה"תחתונים" שבהם, והרי זוהי תכלית בריאת העולמות — לעשות לו ית' דירה בתחתונים⁹⁹ דוקא, כמבואר בארוכה בהמשך רס"ו¹⁰⁰ מכ"ק אדנ"ע שיום הש"ק זה הוא יום הולדתו¹⁰¹,

וזה נעשה גם הכנה קרובה לזמן שבו לא נצטרך לאפי', לפי ש"עתידה ארץ ישראל שתוציא גלוסקאות וכלי מילת"¹⁰², בביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.

* * *

כ. בנוגע להערות אאמו"ר על הזהר — הנה בזהר דפ' וירא¹⁰³ מסופר אודות הסתלקות רבי אליעזר הגדול, שאמר להורקנוס בנו "זיל ואימא לאמך דתסתלק תפלאי (שתתלה התפילין שלו) באתר עלאה, ובתר דאסתלק מן עלמא ואיתי הכא למחמי להון, לא תבכי".

ומבאר אאמו"ר¹⁰⁴, "כי ר"א הגדול הוא ע"ד תפילין של ראש", "וראי" לדבר שבחינתו הוא ע"ד תש"ר, כי ר' אליעזר הגדול הוא הוא דרש ע"פ¹⁰⁵ וראו כל עמי הארץ כי שם הוי' נקרא עליך כו' אלו תפילין שבראש, כדאיתא במנחות דל"ה ע"ב, שם הוי' הוא מספר אליעזר הגדול במכוון, והיינו שעל ר' אליעזר האיר בחי' שם הוי' עד שהוא ר' אליעזר הגדול עצמו נעשה כמספר השם הזה, הרי שבחינתו הוא ע"ד תש"ר",

ו"א"כ, כשיהיו תפיליו, וגם הוא עצמו יבוא לראותן, על מה תבכה". ומזה יש הוראה גם בנוגע לזמנינו, כפי שיתבאר לקמן.

כא. בהמשך להמדובר בזהר אודות יום הסתלקות (של ר"א הגדול), יש להעיר אודות השייכות דיום הסתלקות ליום הולדת (של אדנ"ע), כידוע בענין שהקב"ה ממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום¹⁰⁶, כפי שמצינו במשה רבינו שמת באותו יום שבו נולד¹⁰⁷. ולהעיר גם מהענין ד"וזרח השמש ובא השמש"¹⁰⁸, "עד שלא כתתה שמשו של כו' "

98) משלי ג, ו. וראה רמב"ם שם.

99) ראה תנחומא בחוקתי ג. נשא טז.

בר" ספ"ג. במדבר"ר פי"ג, ו. תניא רפ"ו. ובכ"מ.

100) בתחלתו (ע' ג [ה] ואילך).

101) בשנת "כתר"א" (חנוך לנער).

102) שבת ל, ב.

103) ח"א צח, א (במהנ"ע).

104) לקוטי לוי"צ הערות לזח"א ע' סח.

105) תבוא כח, יו"ד.

106) ר"ה יא, א. וש"נ.

107) מגילה יג, ב. וש"נ.

108) קהלת א, ה.

זרחה שמשו של כו"מ¹⁰⁹, בנוגע להסתלקות כ"ק אדנ"ע והתחלת נשיאותו של כ"ק מו"ח אדמו"ר ממלא מקומו.

והנה, ע"ד שמצינו שקודם הסתלקות ר"א הגדול אמר שיתלו התפילין שלו במקום גבוה והוא בעצמו יבוא לראותם — מצינו עד"ז בנוגע לבעל יום ההולדת, ששעות אחדות קודם הסתלקותו אמר¹¹⁰: "איך גיי אין הימל און די כתבים לאָז איך אַייך דאָ"¹¹¹, וכמדובר כמ"פ¹¹² שאין כאן שני ענינים, אלא המשך אחד — שע"ז שמשאיר את הכתבים כאן, הנה כפי שהוא ב"שמים", וביחד עם ה"שמים", ה"ה נמצא כאן, והיינו לפי ש"צדיקים דומין לבוראם"¹¹³, שמכניסים את עצמותם בתורתם, כפי שהקב"ה הכניס את עצמותו בתורה, כמאמר¹¹⁴ "אנא נפשי כתבתי יהבית".

וכמובן גם ע"פ המבואר בתניא¹¹⁵ שע"י לימוד התורה נעשה "יחוד נפלא שאין יחוד כמוהו" בין השכל המשכיל והמושכל, ולכן, ע"י לימוד הכתבים נעשה יחוד נפלא בין הלומד עם בעל הכתבים שהכניס את עצמותו בכתביו.

ובלשון נגלה תורה — כדאיתא בגמרא¹¹⁶ "מאי דכתיב¹¹⁷ אגורה באהלך עולמים, וכי אפשר לו לאדם לגור בשני עולמים, אלא אמר דוד לפני הקב"ה, רבוננו של עולם, יהי רצון שיאמרו דבר שמועה מפי בעוה"ז", כי "כל ת"ח שאומרים דבר שמועה מפיו בעולם הזה שפתותיו דובכות בקבר", ובתוס': "כשנשמתו בישיבה של מעלה, שפתותיו נעות בקבר כאילו מדברות, נמצא שבשעה אחת דר בשני עולמים" (הן בישיבה של מעלה והן בישיבה של מטה, ואדרבה: בעיקר בישיבה של מטה, כיון שהתורה ניתנה למטה דוקא).

כב. ובהמשך לזה — הנה כל אלו שזכו לראות את כ"ק אדנ"ע, ועאכו"כ לשמוע תורה מפיו בהיותו נשמה בגוף, יאמרו עתה "לחיים", וינגנו ניגון מיוחד שאדנ"ע הי' מונח בו [ולהעיר מהמבואר בתו"ח¹¹⁸ שיש כו"כ דרגות בניגון: שיר פשוט (שקשור עם עצמיות הנפש), שיר מורכב,

(113) ראה לעיל הערה 1.

(114) שבת קה, א (לגירסת הע"י).

(115) פ"ה.

(116) יבמות צו, סע"ב ואילך.

(117) תהלים סא, ה.

(118) בראשית ד, א. לו, ד ואילך. וראה

המשך תרס"ו ע' צז [ס"ע קכט] ואילך.

(109) יומא לח, ב. וש"נ.

(110) אג"ק אדמו"ר מהור"י צ"ח א ע'

ק"ג.

(111) = הנני הולך (עולה) השמימה ואת

הכתבים הנני משאיר לכם כאן.

(112) ראה גם תו"מ חפ"א ריש ע' 179.

וש"נ.

שיר כפול, משולש ומרובע וכו'], ויעלו במחשבתם איזה דבר תורה ששמעו מפיו, באופן שיציירו כאילו בעל השמועה עומד כנגדם (כמ"ש בירושלמי¹¹⁹).

ומעלה יתירה כאשר ענין זה נעשה בביהכנ"ס וביהמ"ד, ובמעמד עשרה מישראל, כמ"ש רבינו הזקן באגה"ק¹²⁰ "שמעתי מרבתי כי אילו נמצא מלאך אחד עומד במעמד עשרה מישראל ביחד, אף שאינם מדברים בדברי תורה, תפול עליו אימתה ופחד בלי גבול ותכלית משכינתא דשריא עליהו, עד שהי' מתבטל ממציאותו לגמרי" — שכל זה מוסיף בנתינת כח לעשות זאת כדבעי.

כג. והנה, ידוע¹²¹ שאצל צדיקים ישנו ענין הזמן גם לאחרי ההסתלקות, וכמסופר ברשימת כ"ק מו"ח אדמו"ר¹²² "בחלומי ראיתי את הוד כ"ק אאמור"ר. . ואמר במעת לעת זה שנתמלאו שמונים וארבע שנים לירידת נשמתו בעולם התחתון, הנה יהיו אצלי אורחים טובים, וכפי הסדר הנה כל אחד מכ"ק רבותינו ואבותינו הק' יאמר דרוש על פסוק דקאפיטל פ"ד.

ויש להעיר בדרך אגב על סתירה בענין זה — שברשימה זו נאמר שכשנתמלאו פ"ד שנה אמרו דרוש על קאפיטל פ"ד, שזהו הקאפיטל המתאים למספר השנים שנתמלאו לו, ובמק"א מצינו¹²³ שכשנכנס לשנת הס' כתב דרושים על קאפיטל ס'¹²⁴, שזהו הקאפיטל המתאים למספר השנה שאלו נכנס (ולא קאפיטל נ"ט שמתאים למספר השנים שנתמלאו לו). וצריך לומר שישנם ב' הענינים — הן השייכות למספר השנים שנמלאו, והן השייכות למספר השנה שאלו נכנס¹²⁵.

ובנוגע לעניננו: ביום ההולדת דשנה זו נתמלאו קט"ו שנים, כך, שמסיימים קאפיטל קט"ו: "לא לנו וגו'", ומתחילים לומר קאפיטל קט"ז: "אהבתי כי ישמע ה' וגו'".

ויה"ר שיקויים מ"ש "לא לנו ה' גו' כי לשמך תן כבוד וגו'", ועד להסיום: "הללויו"; ו"הקיצו ורננו שוכני עפר"¹²⁶ והוא בתוכם, בקרוב ממש.

(119) ראה במפתח המאמרים דשנת פר"ת בהערה (סה"מ פר"ת ע' V).

(120) סה"מ שם ע' סד ואילך.

(121) ראה גם תו"מ חס"ט ע' 14. וש"נ. הערה 51.

(122) ישעי' כו, יט.

(123) שבת פ"א ה"ב. שקלים ספ"ב. קידושין פ"א ה"ז. וראה יהל אור ע' קמח.

(124) סכ"ג (קלו, ב).

(125) ראה גם תו"מ חס"ט ע' 14. וש"נ.

(126) נעתק בתו"מ ח"ב ע' 207 הערה 18.

[ניגנו ניגון הכנה (לכ"ק אדנ"ע). ואח"כ צוה כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן ניגון אדמו"ר מהר"ש ("מלכתחילה אַריבער"), וניגון ה"בינוני"].

* * *

כד. בנוגע לביאור בהערות אדמו"ר על הזהר:

הטעם לכך שדוקא ר"א הגדול דרש ע"פ "וראו כל עמי הארץ כי שם הוי' נקרא עליך" "אלו תפילין שבראש" — לפי שאזיל לשיטתו ש"סתם מחשבת עובד כוכבים לעבודת כוכבים"¹²⁷, היינו, שמסתכל על גויים בתכלית השלילה, שאף ש"קרו לי' אלקא דאלקייא"¹²⁸, מ"מ, סתם מחשבתו לעבודה זרה ("עצביהם כסף וזהב"¹²⁹). ולכן ס"ל שלא מספיקה עצם מציאותם של בני", אלא צריך להיות הענין דתפילין שבראש, שעיי"ז "וראו כל עמי הארץ כי שם הוי' נקרא עליך" — היפך הענין דעיי"ז, ועיי"ז "ויראו ממך" — שמתבטלת מחשבתם לעיי"ז.

כה. וכאן מודגש גודל החילוק שבין ישראל לעמים — שאצל בני"י יכולים לפעול אפילו על ילד קטן בן ד' או ה' לבכות על זה שאין אצלו גילוי אלקות, ואילו גוי, סתם מחשבתו לעיי"ז.

ומזה מובן גודל ההבדלה שבענין מיהו יהודי, שרוצים להכניס גוי בין בני"י עיי"ז גיור שלא כהלכה, ואח"כ סובלים מהם צרות וכו'.

ולאחרי כל השקרים שנאמרו בענין זה,

— בתחילה אמרו שאין פס"ד של הרבנות כו', ואח"כ אמרו שיכולים לבוא ולראות שאין בכלל מקרים של גיור שלא כהלכה (בה בשעה שהראו להם רשימות של מאות מקרים כאלו) וכו' —

לא מתבייש פלוני ומתכוון לבוא לחוץ לארץ לאסוף כסף מיהודים, אע"פ שיודעים שכוונתו כדי שיוכל להמשיך במעשיו — באמרו "אכלתי ואוכל עוד"¹³⁰ — לחלק 25 או 30 אלף דולר לכל אחד מאותם גויים שנתגירו שלא כהלכה!

מדובר אודות כספים (דמים — תרתי משמע) יהודיים ("אידישע בלוטיקע געלט"), כדברי רבינו הזקן בתניא¹³¹ ש"כל כח נפשו החיונית מלוּבש בעשיית מלאכתו או עסק אחר שנשתכר בו מעות אלו", ומה גם

(130) ראה ב"ר ספי"ט.

(131) פל"ז (מח, סע"ב).

(127) חולין לח, ב — במשנה. וש"נ.

(128) מנחות בסופה.

(129) תהלים קטו, ד.

ש"במעות אלו (אפילו פרוטה אחת) יכול לקנות חיי נפשו", וכספים אלו הוא לוקח ומחלק לגויים שרושם אותם בתור יהודים!

— בעבר הוא חילק כספי יהודים באפריקא¹³², עד שתפס את הטעות שעשה כו'; ועכשיו מצא מקום אחר לפטם ("אָנשטאַפֿן") בכספים, ליתן לגויים שנרשמו בתור יהודים —

ואח"כ, כבואו לכאן, הם רצים אחריו וצועקים ב"קלא דאשתמע" שהם גויים, וקובלים על כך שרימו אותם ורשמו אותם בתור יהודים! ... כשיהודי בא לחוץ לארץ מארץ ישראל, הרי כיון ש"אמת מארץ תצמח"¹³³, צריך להביא עמו את האמת וכו', ובאם לאו — אומרים לו: "הכבד ושב במקומך", שב בביתך ועסוק בקיום התומ"צ, ואל תסע לחוץ לארץ להכריז בכל מקום שאתה "מנהיג" בישראל! ... יהודי שמתנהג באופן כזה הוא לא "מנהיג", אלא מוליך שולל ("ניט קיין פירער, נאָר אַ פאַר-פירער"¹³⁴)! ... עליו לדעת שיהודים יכולים להסתדר ("זיך אָן עצה געגעבן") — ואכן הסתדרו במשך כל הדורות — גם ללא "מנהיגים" כאלו!

כו. בהמשך להמדובר לעיל אודות ענין התפילין, שעז"נ "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך" — הנה כאן המקום לעורר אודות מבצע תפילין, שהוא התחלת כל המבצעים, ולאח"ז הנה "מצוה גוררת מצוה"¹³⁵ — כל שאר המבצעים.

ויה"ר שיקויים הענין ד"וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך" — על כל אחד מישראל (ופלוני הנ"ל בתוכם), ואז — "וראו ממך". ובודאי שלא מתפעלים מהחושך כפול ומכופל של הגלות (שגורם חושך גם אצל בני"), כך, שעוד בימים האחרונים של הגלות הולכים "קוממיות", "בקומה זקופה"¹³⁶, ועד שזוכים לקיום היעוד¹³⁷ "אז אהפוך אל עמים שפה ברורה גו' לעבדו שכם אחד", בביאת משיח צדקנו בקרוב ממש.

(132) ראה גם תו"מ חע"ח ס"ע 315. (133) תהלים פה, יב.
 (134) ראה גם תו"מ חע"ו ריש ע' 188. (135) אבות פ"ד מ"ב.
 (136) בחוקותי כו, יג ובתו"כ ופרש"י. (137) צפני' ג, ט. וראה רמב"ם הל' מלכים ספ"א.
 וש"נ.

הוספה

בייה, אי מייח תשי"ט

ברוקלין

ועדת המייעצת והמארגנת החגיגות בכפר חב"ד

הי עליהם יחיו

שלום וברכה!

מאשרים קבלת מכתבם, ובו ר"פ ע"ד ההתועדויות דשבועות שעברו, וביחוד של החדש תשרי הוא חדש המשובע בכל טוב, וחדש הכללי מנו נמשכים העניינים בכל השנה כולה,

ויהי רצון שתהיי ההמשכה ג"כ באופן דמוסיף והולך מוסיף ואור בגשמיות וברוחניות גם יחד, מתאים להברכה וההצלחה אשר משפיעים בכפר חב"ד וענייניו – עיי התעוררות ר"ר של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע מייסד הכפר ומנהלו.

בברכה לבשו"ט בכל האמור

מ. שניאורסאהן

בייה, יז' מייח תשי"ט

ברוקלין

ועדת החגיגות דכפר חב"ד

הי עליהם יחיו.

שלום וברכה!

בנועם קבלתי מכתביהם וכן הכתוב עיי הרה"ח כו' אברהם מרדכי

מצילום האגרת. נדפסה ב"מענה מלך" ח"ב ע' 148. תשורה (אייגרמן, תשע"ד).
 חדש המשובע בכל טוב: ראה ויק"ר פכ"ט, ח (עה"פ "בחדש השביעי" – אמור כג, כד).
 וחדש הכללי. . בכל השנה כולה: ראה סה"מ תש"ב ע' 49. ובכ"מ. וראה "היום יום" כה אלול. כש"ט בהוספות סמ"א. וש"נ.
 דמוסיף והולך: ע"פ שבת כא, ב.

מצילום האגרת. נדפסה בקונטרס "צדיק למלך" ג ע' 80. "מענה מלך" ח"ב ע' 150. תשורה (אייגרמן, תשע"ד).
 הרה"ח כו' אברהם מרדכי שמואל: לידר, כפר חב"ד.

שמואל שליטי"א, ונעם לי לקרות מהפעולות במשך חדש תשרי העבר, ובטח להבא יפרטו הדברים עוד יותר.

כן תקותי חזקה, שההכנות לחג הגאולה יט' כסלו הבע"ל, שמזכירים אודותן בסיום מכתבם – תהינה בהצלחה באופן מסודר ומפורט, שהרי יום סגולה הוא ור"ה לחסידות,

ויהי רצון שתפעלנה ההתועדות בהם ובאני"ש בכלל בקיום הענין, שנדבר אמש באסיפה, בענייני דיומא דפרשת השבוע: ויטע אשל בבאר שבע, ויקרא שם בשם ה' א-ל עולם, ויגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים, ואחי"כ נסיון העקדה וכו',

שעיי ענין הצדקה דבכל מאדך, (שזהו ענין אש"ל, שלא לבד שנתן כדי צרכם של העוברים ושבים, אלא גם נטע פרדס, בכדי שיהיו גם פירות, שזהו ענין של תענוג, ועוד יותר נטע פונדק, בכדי שיהי אש"ל בכל הפרטים, ועוד נטע סנהדרין, שזהו תכלית העלי גם בעניינים הרוחניים, ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי), הנה מילא התפקיד לגור בארץ פלשתים – עוה"ז הגשמי – ימים רבים, שזהו אורך ימי הגלות, שכל רגע בו, הי"ז כימים רבים (היפך מענין הטוב, שאז ויהיו בעיניו כימים אחדים), והגיע לתכליתו, העקדה, נסיון ומסי"נ בפועל, וק"ל.

בברכה לבשו"ט

מ. שניאורסאהן

מהפעולות במשך חדש תשרי העבר: ראה גם לעיל אגרת הקודמת. יט' כסלו .. ור"ה לחסידות: ראה "היום יום" בתחלתו ובסופו. ובכ"מ. שנדבר אמש באסיפה: עם עסקני ישיבות תות"ל – לקו"ש ח"ג ע' 769 ואילך; תו"מ התועודות חכ"ד (תשי"ט ח"א) ע' 195 ואילך. – בהבא להלן ראה גם (בנוסח דומה שנשלח לכמה) אג"ק חי"ח אגרת ו'תקנט.

בענייני דיומא דפרשת השבוע: וירא כא, לג ואילך. הצדקה דבכל מאדך: ואתחנן ו, ה. וראה ספרי ופרש"י עה"פ. ברכות נד, א (במשנה). נטע פרדס .. נטע פונדק: סוטה יו"ד, סע"א ואילך. ב"ר פנ"ד, ו. הובא בפרש"י עה"פ. נטע סנהדרין: ב"ר שם. ולא פליגי: ראה גם עקדת יצחק פ' וירא ש"כ בסופו ("זמה טוב ומה נעים שיתקיימו דברי כלם כו"). ובכ"מ.

כימים רבים (היפך מענין הטוב, שאז ויהיו בעיניו כימים אחדים): ראה עד"ז מדרש לקח טוב שמות ב, כג ("ויהי בימים הרבים ההם [גו' ויאנחו בני ישראל גו'] – בזמן שהן עוברים באנחה נקראים רבים, אבל בזמן שהן עוברין בשמחה נקראין אחדים, שנאמר (ויצא כט, כ) ויהיו בעיניו כימים אחדים באהבתו אותה"). וראה שמו"ר פ"א, לד ("ויהי בימים הרבים ההם – ימים של צער היו לפיכך קורא אותן רבים"). וש"נ.

מוקדש
לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו
כ"ק אדמו"ר זי"ע

ולזכות

הרה"ח ר' משה לוי בן שרה מרים
זוגתו מרת טובא ברכה בת מאטיל

רובינשטיין

לרגל מלאות שישים שנה לחתונתם
לאורך ימים ושנים טובות ובריאות
להצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו
בטוב הנראה והנגלה בגשמיות וברוחניות
ולנחת רוח יהודי חסידותי מכל יוצאי חלציהם
מתוך שמחה וטוב לבב
נדפס על ידי ולזכות יוצאי חלציהם שיחיו